

Komentar in karta: 2/56 SLA V161(c).01 'hlev za svinje'

Danila Zuljan Kumar

1. Gradivo

Za pomen 'prostor za bivanje svinj', knj. *hlév* (*ē*) oziroma *svinják* (*á*), so najpogosteje uporabljena poimenovanja *hlev*, *štala*, *svinjak* in *svinjščak*. Nekaj poimenovanj je natančnejših določitev poimenovanj *hlev* in *štala*, npr. *hlev za prasce*, *svinjski hlev*, *svinjska štala*, *svinjsk-štalic-* (v ed. in mn.) in *hlevčič za hotiče*, ter izpeljank *hlevc-*, *hlevovje*, *štalic-*, *štalunc-* in *štalink-* (vse v ed. in mn.). V rezijanskem narečju je zapisano poimenovanje *čovt/čut*, v terskem narečju *praščar*, v rižanskem podnarečju istrskega narečja *kotec* ter v podjunskega narečju *pitovnjak*, dvakrat je zapisano še poimenovanje *kulet*, trikrat pa *prket*.

V T059 je *čut* prostor za prašiče in kokoši. V T161 prostor, v katerem so domače živali, imenujejo *štala*, znotraj štale pa posamezne prostore imenujejo *hlevi*, v T261 je zapisano, da je bil *svinjak* prostor znotraj hleva, v T275 pa je bil to prostor za ovce in svinje.

2. Morfološka analiza

hlev- < *xlěv-ь 'hlev, staja'

hlevovje < *xlěv-ov-bj-e

hlevc- < **xlěv-ьc-*

svinjski hlevci < **svin-bj-ьsk-ь-j-ь xlěv-ьc-i* (Imn.) ← *svin-i,
rod. *svin-bj-e 'svinja' + *xlěv-ь

hlevčič < *xlěv-ьč-ít-ь

hlevčič za hotiče < **xlěv-ьč-ít-ь za (xot)-ít-ь* ← *xlěv-ь + *za
'za' + *(*xot*)-, nejasno

hlevčič za prasca < **xlěv-ьč-ít-ь za pors-ьc-a* ← *xlěv-ь + *za
'za' + *pors-ьc-ь 'prašič'

svinjski hlev < **svin-bj-ьsk-ь-j-ь xlěv-ь* ← *svin-i, rod. *svin-bj-e
'svinja' + *xlěv-ь

prasečji hlev < **pors-ět-bj-ь xlěv-ь* ← *pors-ě, rod. *pors-ět-e 'prase,
prašič' + *xlěv-ь

hlev za prasce < **xlěv-ь za pors-ьc-ě* ← *xlěv-ь + *za 'za' +
*pors-ьc-ь

prašičji hlev < **pors-ьč-ít-bj-ь xlěv-ь* ← *pors-ьč-ít-ь +
*xlěv-ь

- štala** < *(*štal*)-a ← it. *stalla*, furl. *stale* 'hlev'
svinjsk- štal- < **svin-bj-bšk-a-j-a* (*štal*)-a ← *svin-i, rod. *svin-bj-e 'svinja' + *(*štal*)-a
štalink- < *(*štal*)-in-*čk-a*
štalunc- < *(*štal*)-un-*čc-b*
štalic- < *(*štal*)-ic-a
svinjsk- štalic- < **svin-bj-bšk-a-j-a* (*štal*)-ic-a ← *svin-i, rod. *svin-bj-e 'svinja' + *(*štal*)-a
štalice od prasca < *(*štal*)-ic-*ę* *otъ* *pors-čc-a* ← *(*štal*)-a + *otъ 'od' + *pors-čc-b
prašičeve štalice < *pors-čč-í-ěv-ę (*štal*)-ic-*ę* ← *pors-čč-í-ě-b 'prašič' + *(*štal*)-a
- štaleta** < *(*štalet*)-a ← it. *stalletta* 'hlevček'
svinjak < *svin-bj-ak-č ← *svin-i, rod. *svin-bj-e 'svinja'
svinjec < *svin-bj-čc-b
svinjščak < *svin-bj-bšč-ak-č
- praščar** < *pors-čč-ar-č ← *pors-čc-b ← *pors-ę 'prase, prašič'
pitovnjak < *pit-ov-čn-ak-č ← *pit-a-ti 'krmiti, hraniti'
svinjski pitovnjak < **svin-bj-bšk-b-j-b* *pit-ov-čn-ak-č* ← *svin-i, rod. *svin-bj-e 'svinja' + *pit-a-ti
- čut** < *(*tut*)-č ← furl. *cjôt* 'svinjak, ovčjak'
čut za prasca < *(*tut*)-č *za* *pors-čc-a* ← *(*tut*)-č + *za 'za' + *pors-čc-b*
- čovt** < *(*čovt*)-č ← furl. *cjôt* 'svinjak, ovčjak' v karnijskem furl. izgovoru (*ô* > *ou*)
kulet < *(*kulet*)-č, nejasno, morda v zvezi s furl. *culat* 'zadnji del zaklane živali'
šupa < *(*šup*)-a ← srvnem. *schupfe* 'šupa' (> bav. nem. *Schupfen* za nem. *Schuppen* 'šupa')
- živadinjak** < *živ-ad-ín-ak-č ← *živ-ad-b 'živad, živali' ← *živ-č 'živ'
kotec < *kot-čc-b/*kot-čc-b ← *kot-č 'kot' ali *kot-č z nejasnim pomenom
kovter, nejasno
koč, nejasno, morda *kot-ít-b/*kot-ít-b
koček, nejasno, morda *kot-ít-čk-č/*kot-ít-čk-č
kambot, nejasno, morda povezano s furl. *cabôt* 'luknja, beznica'
prket, nejasno
košarda, nejasno

3. Posebnosti kartiranja

- Kot enkratnice so kartirani leksemi *košarda* v T008, *kovter* v T022, *čovt* v T056, *kambot* v T062, *štaleta* v T124, *šupa* v T197 in *živadinjak* v T345.
 Kot enkratnica s *hlev-* je kartiran leksem *hlevčič* v T090.
 Kot enkratnica s *štal-* je kartiran leksem *štaleta* v T124.
 Kot enkratnica s *svinj-* je kartiran leksem *svinjec* v T412.
 Kot enkratnica s *kot-* je kartiran leksem *koček* v T408.

Kot enkratna besedna zveza s *čut* z levim prilastkom je kartiran leksem *čut za prasca* v T058.

Kot enkratna besedna zveza s *štalic-* z levim prilastkom je kartiran leksem *prašičeve štalice* v T279, kot enkratna besedna zveza s *štalic-* z desnim prilastkom pa *štalica od prasca* v T112.

Kot enkratna besedna zveza s *hlev* z levim prilastkom sta kartirana leksema *prasečji hlev* v T081 in *prašičji hlev* v T265.

Kot enkratni besedna zveza s *hlevčič* z desnim prilastkom je kartiran leksem *hlevčič za prasca* v T058.

Kot enkratna besedna zveza s *hlevc-* z levim prilastkom je kartiran leksem *svinjski hlevci* v T013.

Kot enkratna besedna zveza s *pitovnjak* z levim prilastkom je kartiran leksem *svinjski pitovnjak* v T039.

Kot tretji in nadaljnji odgovor v posamezni točki so z znakom za komentar kartirani leksemi *koč* v T008, *štala* v T009, T090 in T197, *hlev* v T166 in T359, *hlev za prasca* v T097, *svinjak* v T076, T158 in T223 ter *koček* v T386.

4. Uporabljena dodatna literatura

/

5. Primerjaj

SLA: V161a.01 *kurnica* (2/53), V161(a).01 *hlev za krave* (2/54), V161(b).01 *hlev za ovce* (2/55); OLA: 934; ALE: /; SDLA-SI II: 703 *zaprt hlev*, 708 *hlev za eno kravo*; ALI: /; ASLEF: 3905; HJA: 727; ÚMNyA: /

6. Etnološka osvetlitev

Hlev za svinje, svinjak, je prostor v večnamenskem gospodarskem posloplju ali samostojna stavba, ki poleg svinjske kuhinje obsega hlev z eno, dvema ali več ogradami za svinje. Ponekod na Štajerskem (Celjska kotlina, Kozjansko), Gorenjskem (Radovna) idr. so ohranjeni leseni svinjaki iz bukovih ali kostanjevih brun. Hlevski prostori s koritci in loputami za krmljenje so navadno v pritličju svinjakov, v nadstropju so ponekod na pročelni strani vgrajene sušilne lese za sušenje koruze, repe in drugih krmil. Prostor v nadstropju za lesami se lahko uporablja za shranjevanje sena, slame ipd. v vzhodni Sloveniji so bile strehe lesenih svinjakov krite s slamo, opeko in drugimi kritinami. Na začetku 20. stoletja so na velikih kmetijah gradili samostojne hleve za svinje, tudi za petdeset in več svinj. Nekatere kmetije so se v 80. letih preusmerile izključno v rejo svinj, še posebej v vzrejo bekonov. Poznane so tudi velike vzrejne prašičje farme v okolici Ljubljane in v Prekmurju, ki so pred uvedbo ustreznih čistilnih naprav močno onesnaževale okolje, tj. zrak, tekoče vode in podtalnico.

Prim.: SEL 2004

7. Skica

